

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο ΚΠΕ Ανωγείων: μια εκπαιδευτική γέφυρα του σχολείου με την κοινωνία και το περιβάλλον της

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης(ΚΠΕ) Ανωγείων, όπως όλα τα ΚΠΕ στην Ελλάδα, λειτουργεί με συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο και ο σκοπός λειτουργίας του αφορά στην ευαισθητοποίηση μαθητών και εκπαιδευτικών σε περιβαλλοντικά θέματα με στόχο την ανάπτυξη κατάλληλων στάσεων και συμπεριφορών σχετικά με το φυσικό περιβάλλον. Το ΚΠΕ υλοποιεί προγράμματα Π.Ε. στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής του για σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ακόμη, φροντίζει με ημερίδες και δράσεις ευαισθητοποίησης σε θέματα για το Περιβάλλον και την Αειφορία. στην ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας και ενηλίκων, γονέων, παιδιών και εφήβων, συλλόγων. Τα προγράμματα και οι δράσεις προωθούν τη βιωματική μάθηση μέσα από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

ABSTRACT

The Anogia Centre for Environmental Education, as all Environmental Centers of Greece has a specific system aims to educate, inform and sensitive student, educators and social groups in the rational management of natural resources and enhance the quality of life. Also, work out environmental education programs addressing students, organize seminars addressing educators. Organize one-day meetings to inform the local community. Produce educational material. Set up national thematic networks. Cooperate with local agencies, science institutions, NGOs and other Organizations.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο θεσμός των ΚΠΕ αποτελεί σε όλη την Ελλάδα ένα άνοιγμα και μία σύνδεση του σχολείου με την τοπική και ευρύτερη κοινωνία και τα προβλήματά της. Η έμφαση στην ανάγκη ενδιαφέροντος για όλες τις μορφές ζωής και ανάπτυξη περιβαλλοντικού ήθους συνδέει την περιβαλλοντική εκπαίδευση με την εκπαίδευση αξιών. Προϋπόθεση για τη δημιουργία παγκόσμιων υπεύθυνων συμμετοχικών πολιτών είναι η διαπαιδαγώγησή τους σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές ιδέες, στάσεις και αξίες. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και ο θεσμός των ΚΠΕ, μέρος της άτυπης εκπαίδευσης, αποτελεί μια εκπαιδευτική πρόταση ως γέφυρα του σχολείου με την κοινωνία και το περιβάλλον της, γιατί συνδέει τους μαθητές με τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα της τοπικής και ευρύτερης κοινωνίας που ζουν μέσα από τα προγράμματα Π.Ε., δράσεις ευαισθητοποίησης και βιωματικής ενασχόλησης. Οι μαθητές επικοινωνούν με τοπικούς φορείς, με τους κατοίκους της περιοχής μέσα από δράσεις, βιωματικά εργαστήρια, συνεντεύξεις, παιχνίδια ρόλων και είναι σε θέση να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες σχετικά με την προώθηση λύσεων. Στόχος της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι να καλλιεργήσει την ενσυναίσθηση, την πολλαπλή νοημοσύνη, την ευαισθητοποίηση, και επομένως την ανάληψη δράσης.

2. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΚΠΕ ΑΝΩΓΕΙΩΝ

Στην παρούσα εργασία θα παρουσιάσουμε την περίπτωση του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ανωγείων, κυρίως τα τελευταία χρόνια, λειτουργεί από το 2006 και βρίσκεται στ' Ανώγεια του Νομού Ρεθύμνης, οι δράσεις του αφορούν τόσο στην τοπική όσο και στην ευρύτερη κοινωνία του νομού, αλλά και

όλης της Κρήτης. Συγκεκριμένα, σήμερα, υλοποιεί τα παρακάτω προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης:

- *Στης Αμάθειας τη γη, χρώμα, άρωμα, ζωή* (Μονοήμερο και Διήμερο). (Βιοποικιλότητα και ενδημισμός, ένα ταξίδι στον θαυμαστό κόσμο της φύσης του Ψηλορείτη). Το Φυσικό Πάρκο του Ψηλορείτη φιλοξενεί ένα σημαντικότατο αριθμό ενδημικών ειδών της Κρήτης και αποτελεί ένα βιωματικό «σχολείο» βιοποικιλότητας και ενδημισμού.
- *Όταν το νερό αγκάλιασε την πέτρα* (Μονοήμερο και Διήμερο). Το ανάγλυφο του Ψηλορείτη σε συνδυασμό με τις ιδιότητες του ασβεστολιθικού πετρώματος επιτρέπει στον μαθητή, εκπαιδευτικό να παρακολουθήσει όλους τους ορατούς και αθέατους δρόμους του νερού, αλλά και τις τεχνητές παρεμβάσεις του ανθρώπου για την εκμετάλλευση του νερού. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσκεψη σε σπήλαια της περιοχής, όπου παρουσιάζεται η βιοκοινωνία των σπηλαίων.
- *Επίσκεψη στο σπίτι του βοσκού, ακολουθώντας το μονοπάτι του Αγίου Υακίνθου* (Μονοήμερο και Διήμερο). Το πρόγραμμα αυτό αφορά στα Μιτάτα-λιθόκτιστους οικισμούς, αλλά και στη ζωή και στις δραστηριότητες του κτηνοτρόφου του Ψηλορείτη. Στο πρόγραμμα αυτό οι συμμετέχοντες μπορούν να δουν τα Μιτάτα, θολωτά λίθινα κτίσματα του βουνού, ως αρμονική προέκταση του γεωλογικού τοπίου και ως μοναδική οικολογική διαχείριση των δομικών υλικών της περιοχής σε συνδυασμό με τη χρηστική τους λειτουργία ως παραδοσιακές κατοικίες των βοσκών. Μπορούν να προσεγγίσουν βιωματικά το χώρο του μιτάτου, τη ζωή του βοσκού και να παρακολουθήσουν τη διαδικασία της τυροκομικής μέσα στο χώρο αυτό.
- *Παραδοσιακοί οικισμοί* (Μονοήμερο) (Πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος). Το πρόγραμμα αφορά στην αρχιτεκτονική και δόμηση παλιών και σύγχρονων κατοικιών της περιοχής.
- *«Πως το Φυσικό Περιβάλλον γεννά Πολιτισμό...»* (Μονοήμερο και Διήμερο) (Πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος). Το πρόγραμμα απευθύνεται σε ομάδες μαθητών, εκπαιδευτικών και ενηλίκων και αφορά στην επίδραση του Φυσικού Περιβάλλοντος στην γέννηση, την παραγωγή και την εξέλιξη του Πολιτισμού. Στο Φυσικό Πάρκο Ψηλορείτη υπάρχει πολιτισμική ποικιλία, παραγωγικές διαδικασίες των ανθρώπων, καλλιτεχνική έκφραση και δημιουργία. Προσπαθούμε στο πρόγραμμα αυτό να ανιχνεύσουμε με βιωματικά εργαστήρια τη σχέση αλληλεπίδρασης του φυσικού περιβάλλοντος με το πολιτισμικό.
- *«Ζώντας αειφορικά: μειώνοντας το οικολογικό μας αποτύπωμα»* (μονοήμερο). Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές Ε και ΣΤ τάξης του Δημοτικού σχολείου και Γυμνασίου. Σκοπό έχει να κατανοήσουν οι μαθητές τον τρόπο σχηματισμού του οικολογικού αποτυπώματος μέσα από δραστηριότητες, παιχνίδια, εργασίες να αμφισβητήσουν τις αξίες της καταναλωτικής κοινωνίας και να κάνουν τις κατάλληλες επιλογές στην καθημερινή τους ζωή, ώστε να έχουν μικρότερο οικολογικό αποτύπωμα
- *Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον: Αξίες και Ανθρώπινα Δικαιώματα στο πλαίσιο της Αειφορίας* (Μονοήμερο για μαθητές Νηπιαγωγείου, Δημοτικού,

Γυμνασίου και Λυκείου). Σκοπό έχει να κατανοήσουν οι μαθητές τις αξίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα στο πλαίσιο της αειφορίας και στο πλαίσιο της στρατηγικής για την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία περιέχει θέματα όπως μάχη για την εξάλειψη της φτώχειας, ρόλος του πολίτη, ειρήνη, ηθική, υπευθυνότητα σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο, δημοκρατία, δικαιοσύνη, ανθρώπινα δικαιώματα (προσφυγικό ζήτημα) κ.ά. στο πλαίσιο της διαχείρισης των φυσικών πόρων και της διαγενεακής αλληλεγγύης. Οι μαθητές που θα συμμετέχουν στο πρόγραμμα μέσα από παιχνίδια και δραστηριότητες, συνεντεύξεις κ.ά. μπορούν να ευαισθητοποιηθούν και να προβληματιστούν σε θέματα Φυσικού και Ανθρωπογενούς Περιβάλλοντος: αναφορικά με τις Αξίες και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο πλαίσιο της Αειφορίας, στο πλαίσιο της στρατηγικής της UNECE για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη(Education for Sustainable Development).

Όλα τα προγράμματα υλοποιούνται σε φάσεις με στόχο την ευαισθητοποίηση σε περιβαλλοντικά θέματα, τη θεωρητική προσέγγιση των θεμάτων, την έρευνα πεδίου και τις εργαστηριακές και δημιουργικές δραστηριότητες. Από το 2006 μέχρι σήμερα έχουν υλοποιησει πρόγραμμα Π.Ε. στο ΚΠΕ Ανωγείων περίπου 10.000 μαθητές, ενώ έχουν επιμορφωθεί σε σεμινάρια του ΚΠΕ περίπου 5.000 εκπαιδευτικοί. Στόχος, βέβαια, είναι να επιτευχθεί η συνεργασία ανάμεσα στις δράσεις που υλοποιούν οι μαθητές μέσα από το προγράμματα Π.Ε. με τις δράσεις που αναλαμβάνουν οι ενήλικοι της τοπικής κοινωνίας, έτσι, ώστε να επιτευχθεί το άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία(UNESCO, 2005).

Ωστόσο, η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην καλλιέργεια της μέριμνας για την ζωή των μελλουσών προσώπων και την ποιότητά της. Θα πρέπει να καλλιεργεί την ενσυναίσθηση, η οποία σχετίζεται με τη δυνατότητά των παρόντων ανθρώπων να «μπουν» στη θέση των μελλόντων, να νιώσουν τις επιθυμίες τους και να δράσουν σύμφωνα με τη δική τους συλλογική θέληση. Αυτή η δυναμική εναλλαγή ρόλων και προοπτικών καλλιεργεί την κριτική σκέψη και την κατανόηση του δικτύου των αλληλεπιδράσεων που συγκροτούν το περιβάλλον και ενθαρρύνουν τους μαθητές– μελλοντικούς πολίτες να διεκδικήσουν μια καλύτερη ποιότητα ζωής γι'αυτούς και τους απογόνους τους.

Οι περιβαλλοντικές αξίες είναι κανονιστικές αξιώσεις που μας δεσμεύουν, επειδή προκύπτουν από τις υποχρεώσεις της ηθικής μας φύσης. Ωστόσο, τα περιβαλλοντικά ζητήματα προκύπτουν και από τη σχέση τους και με την κοινωνία, επομένως, έχουν και έντονη κοινωνική διάσταση, επειδή προκαλούνται από κοινωνικές πρακτικές και προκαλούν συγκεκριμένες συνέπειες σε κοινωνικές ομάδες. Αν και η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση γαλουχήθηκε με τις θετικές επιστήμες, δεν μπορεί να θεωρηθεί μέρος της διδακτικής της οικολογίας ή των φυσικών επιστημών, ούτε πολύ περισσότερο να ταυτιστεί με αυτές, αλλά πρέπει να προσπαθήσει να συγκροτήσει θεωρίες που να αναφέρονται στην πρόληψη των εννοιών της από τις διάφορες ομάδες και άτομα, στις περιβαλλοντικές αξίες που αυτά πρεσβεύουν στις στάσεις και συμπεριφορές Αυτή η θεωρητική συγκρότηση είναι το κλειδί που θα υπηρετήσει την δημιουργία εναλλακτικών δομών προσέγγισης, ώστε να θεραπεύσουμε την διαταραγμένη σχέση ανάμεσα στην κοινωνία και τη φύση (Γεωργόπουλος, 2014).

3. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εκείνο που κάνει μαγική την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση(Π.Ε.)ή Εκπαίδευση για την Αειφορία, αλλά και επικίνδυνη, καθώς έχει τη δύναμη να προκαλεί συγκρούσεις, είναι οι αξίες που πρέπει να καλλιεργήσει, για να υπάρξουν συγκεκριμένες στάσεις και συμπεριφορές για μια καλύτερη περιβαλλοντική ποιότητα ζωής. Αυτός είναι ο λόγος που η ΠΕ οφείλει να έρθει σε επαφή με τον τρόπο διαχείρισης συγκρούσεων, αλλά και τις περιβαλλοντικές αξίες. Είναι σημαντικό να εκπαιδεύσουμε τα παιδιά, αλλά και τους εαυτούς μας σε μια βασική δεξιότητα, την τέχνη «να μπορούμε να βλέπουμε τον κόσμο με τα μάτια του άλλου». Τα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι σε μεγάλο βαθμό ηθικά προβλήματα και ως τέτοια πρέπει να αντιμετωπίζονται. Η έμφαση στην ανάγκη ενδιαφέροντος για όλες τις μορφές ζωής και ανάπτυξη περιβαλλοντικού ήθους συνδέει την περιβαλλοντική εκπαίδευση με την εκπαίδευση αξιών. Προϋπόθεση για τη δημιουργία παγκόσμιων υπεύθυνων συμμετοχικών πολιτών είναι η διαπαιδαγώγησή τους σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές ιδέες, στάσεις και αξίες.

4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γεωργόπουλος, Α.(2002). *Περιβαλλοντική Ηθική*, Gutenberg, Αθήνα.

Γεωργόπουλος, Α.(2014) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Ζητήματα ταυτότητας*, εκδ. Gutenberg.

Δραγώνα-Μονάχου, Μ.(1995) *Σύγχρονη Ηθική Φιλοσοφία, Ο Αγγλόφωνος Στοχασμός*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Καραγεωργάκης, Στ.,(2006). «Περιβαλλοντική Ηθική», *Cogito* 5, Νοέμβριος σ.σ. 50-52.

Κόκκος Α.(2005) *Εκπαίδευση ενηλίκων: ανιχνεύοντας το πεδίο*, Μεταίχμιο, Αθήνα.

Κόκκος Α. (1999) *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Το Πεδίο, οι Αρχές Μάθησης, οι Συντελεστές*, ΕΑΠ, Πάτρα.

Παιονίδης, Φ.(2007). "Τα ηθικά δικαιώματα των μελλοντικών γενεών", στο *Παιονίδης Φιλήμων, Υπέρ του Δέοντος, Δοκίμια Πρακτικής Φιλοσοφίας*, Αθήνα: Εκκρεμές, σ.σ. 115-135.

Σούρλας Π.Κ.(2007-2008). *Μέλλοντα Πρόσωπα (Future Persons), Επιθεώρηση Βιοηθικής*, τόμος Ι, τευχ.Ι, ,σελ.58-76.

Φλογαίτη Ε(1993). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, Αθήνα

Φλογαίτη Ε.,(2006) *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Partridge E., (1990), «*On the Rights of Future Generations*», *Environmental Ethics and Public Policy*, www.igc.org/gadfly

Rogers A.(1999), *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*, Μεταίχμιο, Αθήνα.

UNECE(2005).*Education for sustainable development in the UNECE region*, <http://www.unece.org/env/esd/Strategy&Framework.htm>